

Oslo kommune
Kultur- og idrettsetaten

Kultur- og kirkedepartementet
Postboks 8030 Dep
0030 Oslo

Dato: 16.03.2007

Deres ref:

Vår ref (saksnr):
200700204-3

Saksbeh:
Grethe Vollum, 23 43 28 03

Arkivkode:
804

HØRING - FORSKRIFT TIL ÅNDSVERKSLOVEN

Vi viser til Kultur- og kirkedepartementets høringsbrev til Oslo kommune av 09.01.2007, vedrørende utkast til endring av forskrift til åndsverksloven.

Det gjøres oppmerksom på at ansvaret for Oslo kommunes høringsuttalelse i brev av 26.01.2007 fra Byrådsavdeling for næring og kultur er delegert til Kultur- og idrettsetaten.

Høringsuttalelsen konsentreres om de endringene som gjelder arkiv, bibliotek og museer, det vil i hovedsak si forskriftens kapittel 1.

Vi vil først komme med en generell kommentar til disse endringene og så kommentere de enkelte paragrafene.

Opphavsrettslovgivningen representerer samfunnets avveining mellom interessene til skaperne av åndsverk (rettighetshaverne) på den ene siden og allmennhetens interesser for tilgang til åndsverk på den andre siden. "Lov om opphavsrett til åndsverk m.v." (åndsverkloven) er en av de helt sentrale lover når det gjelder regulering av bibliotekenes virksomhet, men den er også viktig for de øvrige ABM-institusjonene, arkiv og museer. Disse institusjonene er alle tillagt viktige samfunnsoppgaver når det gjelder å gjøre offentliggjorte åndsverk tilgjengelig for allmennheten som et ledd i forskning og kunnskapsformidling, for å bidra til den offentlige samtalen, for å skape gode kulturopplevelser – og også for å gi grobunn for at nye åndsverk kan bli til. Forskriftene må bidra til at formidlingen av åndsverk kan skje på en smidig måte og innenfor de økonomiske rammene institusjonene har.

Norsk opphavsrettslovgivning tok tidlig høyde for den teknologiske utviklingen, men det har likevel vært nødvendig å modernisere lovgivningen, og utvikle forskrifter tilpasset en digital hverdag, for å møte de utfordringene den nye teknologien skaper på stadig flere områder. Det har også vært en utvikling mot harmonisering av lovgivningen på dette feltet internasjonalt, sist ved implementeringen av det endelige EU-direktivet i norsk lovgivning i 2005.

Det er i dag på mange felt mulig å skape "kopier" som er likeverdige med originalene. Elektronisk distribusjon har muliggjort både massespredning og spredning med enorm

Kultur- og idrettsetaten

Postadresse: Postboks 1453, Vika
0116 OSLO
E-post: postmottak@kie.oslo.kommune.no

Telefon: 23 46 20 00
Telefaks: 23 46 20 01

Org.nr: 987 546 433
Bankkonto 6004.06.37047
Besøksadresse:
Olav Vs gate 4

hurtighet. Dette stiller nye krav til beskyttelse av rettighetshavernes interesser. Utfordringen er å balansere dette mot allmennhetens tilgang til åndsverk på følgende områder:

- Behovet for å hindre ulovlig kopiering og distribusjon må ikke skape hindringer for allmennhetens tilgang på nye områder, slik at den samfunnsmessige utnyttelse av åndsverk støter på større vanskeligheter enn tidligere.
- ABM-institusjonene må ta i bruk stadig nyere teknologi i formidling og distribusjon av åndsverk, både for å kunne drive kostnadseffektivt innenfor sine rammer og for å møte de forventninger og krav publikum stiller til disse institusjonene. Opphavsrettsregimet må ikke hindre en slik utvikling.

Kommentarer til utkastets kapittel 1, de enkelte paragrafer:

§ 1-1.

Bestemmelsen skal, i henhold til ordlyden, gjelde for arkiv under arkivverket, bibliotek under universiteter og høyskoler og andre vitenskapelige og faglige bibliotek som drives av det offentlige, fylkesbibliotekene og folkebibliotekene samt offentlige og private museum.

Vi er glad for at offentlige og private museer nå er tatt inn i forskriften.

Når det gjelder arkiv, vil vi påpeke at begrepet "arkivverket" tradisjonelt har blitt benyttet som fellesbenevnelse for Riksarkivet og statsarkivene. Dersom forskriftens bruk av begrepet "arkivverket" fremdeles skal gis denne tolkning, vil det få den uheldige virkning at utkastet til ny forskrift for åndsverksloven ikke vil gjelde for kommunale (og private) arkivinstitusjoner. Vi antar at dette ikke er tilsiktet, og anbefaler derfor departementet å bruke begreper som vil gjøre forskriften gjeldende også for kommunale, interkommunale og fylkeskommunale arkivinstitusjoner. Ved for eksempel å endre "arkiv under arkivverket" til "offentlige og private arkivinstitusjoner" vil en få en formulering parallell med formuleringen brukt om museer, og dette vil bedre dekke dagens virkelighet på arkivfeltet jf. arkivloven og arkivforskriften.

§ 1-2.

Her velger departementet å opprettholde den gjeldende hovedregel, at adgangen til eksemplarframstilling gjelder til samme format som originaleksemplaret, likevel med adgang til å ta papirutskrift av maskinlesbare eksemplarer. Dette samsvarer ikke med de forventningene særlig bibliotekene hadde til forskriften etter de føringer som ble gitt i Ot.prp. nr 46 (2004-2005) og stortingsbehandlingen av lovendringen i 2005. Det er heller ikke noe i EU-direktivet som krever en slik regel. Vi vil derfor anbefale at bestemmelsen om hovedregelen fjernes. Begrensningen bør heller ligge i hvordan kopiene tillates brukt.

§ 1-3.

Annet ledd omhandler digitalt fjernlån og innebærer i hovedsak en videreføring av den tidligere regelen.

Fjernlån av analoge eksemplarer av åndsverk er allerede tillatt med hjemmel i Åndsverkloven § 19. Begrepet "fjernlån" i § 1-3 burde kanskje derfor erstattes med et annet begrep, som for eksempel "fjerntilgjengeliggjøring", slik at bestemmelsens virkeområde blir mer umiddelbart tydelig.

Bestemmelsen gir ikke selvstendig hjemmel til å digitalisere eksemplar, og det er slik sett ryddig at det nå går klart frem av utkastets § 1-3, 2. ledd at hjemmel til eksemplarframstilling må hentes i andre bestemmelser i forskriften.

På den annen side går det ikke frem av ordlyden at fjernlån er tillatt også der originalen er digital (forutsatt at avtalevilkår ikke hindrer dette). I § 1-3, 2. ledd, 1. pkt. defineres bestemmelsens virkeområde til ”..eksemplar fremstilt i samsvar med andre bestemmelser i dette kapittel...” Denne ordlyden dekker derfor ikke digitale originaler. Men det følger av merknader til de enkelte bestemmelser (se høringsutkastets s. 11) at: ”For at et eksemplar skal kunne fjernlånes som beskrevet her må det enten være hjemmel til å digitalisere eksemplaret etter eksempelvis § 1-4, eller det må være et innkjøpt digitalt eksemplar der eventuelle avtalevilkår ikke hindrer fjernlån på denne måten.” Det er med andre ord hensikten at også digitale eksemplarer, anskaffet i digital form, skal kunne fjernlånes der ikke andre bestemmelser hindrer dette, noe vi ser på som positivt. Det er derfor ønskelig at dette tydeliggjøres i forskriften ved å føye til en ny setning, og dette kan forslagsvis skje ved at setningen ”Det samme gjelder originaleksemplar anskaffet i digitalt format.” tilføyes etter § 1-3, 2. ledd, 1, punktum.

Det er svært positivt at det i § 1-3, 2. ledd, er foreslått en viss adgang for bruker av det som ”fjernlånes” til å ta utskrift.

Vi er også svært positive til den nye regelen som er forslått i § 1-3, 3. ledd, som vil gjøre det mulig for ABM-institusjoner å låne ut kopier av film- og musikkverk i tilfeller der originalen for eksempel er særlig utsatt for skade ved utlån eller vanskelig kan erstattes hvis den går tapt.

§ 1-4

Denne paragrafen omhandler adgangen til eksemplarframstilling for konserverings- og sikringsformål, også i annet format enn originaleksemplaret, og når det gjelder dette siste, er plasshensyn nevnt sidestilt med nødvendige konserverings- og sikringsformål.

Det er positivt til at departementet nå har åpnet for adgang til digital eksemplarframstilling, men hovedregelen er fortsatt at eksemplarframstilling her skal skje i samme format som originaleksemplaret. Vi kan ikke se at avgrensningen til tilfeller der tilsvarende eksemplar ikke kan skaffes fra utsalgssted, utgiver, importør eller produsent er nødvendig. Det dreier seg i utgangspunktet om eksemplarframstilling innenfor trange og definerte rammer, og slik eksemplarframstilling kan neppe true rettighetshaverens økonomiske interesser.

Vi har også en kommentar til utkastets formulering om at det er et vilkår for framstilling av maskinlesbart eksemplar at et tilsvarende eksemplar ”ikke kan skaffes på utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent.” I Innst.O. nr. 103 er det satt som avgrensning at ”originaleksemplar ikke er å få kjøpt i ordinær handel”. Dette er en snevrere avgrensning enn at eksemplaret heller ikke kan skaffes fra ”utgiver, importør eller produsent”. Vi foreslår derfor at formuleringen i § 1-4 samsvarer med føringene fra Stortinget, og at vilkåret for å kunne framstille et maskinlesbart eksemplar bør være at ”slikt eksemplar ikke kan skaffes i ordinær handel”.

Vi har ellers merket oss med tilfredshet at adgangen til eksemplarframstilling for konserveringsformål også gjelder åndsverk som ikke er offentliggjort.

§ 1-5 gjelder ikke ABM-institusjoner. §§ 1-6 og 1-7 foreslås ikke endret. Vi vil imidlertid benytte anledning til å fremme et ønske om endring i § 1-7.

Det er bra at gjeldende regel opprettholdes når det gjelder en institusjons adgang til å fremstille eksemplarer av manglende partier av åndsverk denne har i sine samlinger når den manglende delen ikke kan anskaffes på utsalgssted eller fra utgiver, importør eller produsent. For bibliotekene kan det imidlertid virke urimelig at lovlig eksemplarfremstilling også skal være betinget av at det ikke er mulig å anskaffe verket i sin helhet, noe som for eksempel vil bety at et bibliotek må anskaffe et nytt 10-binds leksikon dersom det mangler en del av ett av bindene i bibliotekets eksemplarer og enkeltbind ikke selges separat. Vi vil derfor foreslå at gjeldende § 1-7 videreføres, men at formuleringen "verket eller" strykes fra bestemmelsen.

§ 1-8

Denne paragrafen omhandler tilgjengeliggjøring av pliktavleverte dokumenter også i maskinlesbar form. Kommunens egne ABM-institusjoner mottar ikke pliktavleverte dokumenter. Oslos innbyggere har imidlertid mulighet til å gjøre seg kjent med innholdet i pliktavleverte dokumenter ved at mottaksinstitusjoner er lokalisert i Oslo. Vi stiller oss i denne forbindelse spørrende til at det skal være et vilkår at brukeren er "forsker" for at et pliktavlevert dokument skal kunne stilles til rådighet. Pliktavleveringsloven begrenser bruk av pliktavleverte dokumenter til "forskning og dokumentasjon". Vi ser ikke behovet for at forskriften skal begrense brukergruppen ytterligere, slik at de som i pliktavleveringslovens forstand driver "dokumentasjon" ikke skal være omfattet av § 1-8, pkt. 3.

§ 1-9

Her innføres en ny bestemmelse som gir ABM-institusjoner adgang til å tilgjengeliggjøre åndsverk fra egne samlinger på terminaler i egne lokaler. Selv om det bare dreier seg om verk en har hjemmel til å digitalisere etter forskriften, samt åndsverk som er innkjøpt i digital form (og dette siste er avhengig av avtalevilkår), er dette en positiv bestemmelse.

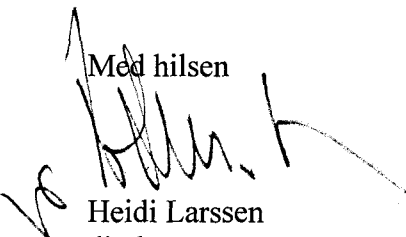
Derimot oppfatter vi § 1-9, tredje ledd, som problematisk.

Her fremgår at utskriftsadgangen for materialet fra egne samlinger som tilgjengeliggjøres på terminaler i egne lokaler ikke skal være større enn det som følger av § 1-9, annet ledd. Det betyr imidlertid at kopieringsadgangen i henhold til lovens § 12 begrenses. En slik innskrenkning virker urimelig i forhold til en alminnelig forståelse av åndsverkloven. Det må også være i strid med Stortingets intensjon, slik den kommer til uttrykk i Innst.O. nr.103 (2004-2005). Der henvises det til at utskriftshjemmelen gjelder bestemmelsene om privatbrukskopiering, altså § 12, og det sies at: "Flertallet mener derfor at det må være mulig for bibliotekbrukere å ta papirutskrifter av digitalisert materiale fra bibliotekenes samlinger, på lik linje med fotokopier fra samme verk."

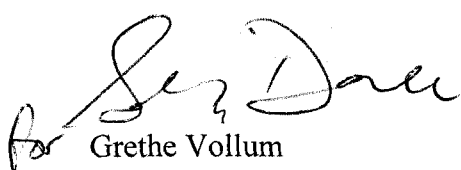
Til slutt har vi en kommentar i forbindelse med tekniske beskyttelsessystemer.

I åndsverklovens § 53 b, femte ledd, er det åpnet adgang for, i forskrift, å gi enkelte institusjoner innefor ABM-sektoren anledning til å få avlevert nødvendig informasjon for omgåelse av tekniske beskyttelsessystemer for lovlig eksemplarfremstilling. Departementet har valgt å ikke benytte denne forskriftsadgangen og henviser til § 53 a, siste ledd og § 53 b, 3. ledd (høringsutkastet, s.8). § 53 b 3. ledd gjelder bare for Nasjonalbiblioteket for pliktavlevert materiale. Det kan vise seg å bli svært vanskelig eller umulig for institusjonene selv å prøve å omgå slike sperrer, og en kan bli henvist en ressurs- og tidkrevende nemndbehandling. Hvis mangelen på forskrift på dette området i praksis blir et problem for ABM-institusjonene, regner vi med at departementet vil ta saken opp på nytt.

Med hilsen

Heidi Larssen
direktør

Grethe Vollum
avdelingsjef

Kopi til: Byrådsavdeling for næring og kultur